

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.02.045>

УДК 338.2:349.6:658

О.В. ТАРАСЕВИЧ, канд. екон. наук, доцент,
завідувач відділу економіко-правових проблем містознавства
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна
([id](https://orcid.org/0000-0002-6016-3608)) orcid.org/0000-0002-6016-3608

ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТА: НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Ключові слова: місто, екологічна безпека, сталий розвиток, екологічна політика, стратегія, екопроекти, екоінвестиції, екопідприємництво.

Окреслено напрями вирішення проблем екологічно безпечного розвитку міста за результатами аналізу наявних науково-методичних і прикладних підходів. Розглянуто роль екологічної безпеки як невід'ємної складової сталого розвитку міста, умови збалансованого функціонування соціо-еколого-економічної системи території, процес формування міської екологічної політики. Визначена роль органів місцевого самоврядування у розробці стратегії екологічної безпеки міста (з урахуванням власних повноважень та дотримання адміністративно-правових норм) і механізмів її реалізації з використанням інструментів екопроекування, екоінвестицій і екопідприємництва. Запропоновано комплексний підхід до обґрунтування теоретико-методичних засад і розробки практичних рекомендацій щодо екологічно безпечного розвитку міста, включаючи виявлення особливостей екологічної безпеки міста як системи, оцінку стану екологічної безпеки міста, адаптацію вітчизняного і зарубіжного досвіду підтримки екологічної безпеки міста, формування екологічної стратегії міста і механізмів її реалізації.

Вступ. Стан довкілля є одним з найважливіших параметрів, що визначають якість життя населення на території міста та рівень його сталого розвитку. Стійкість розвитку міста з позицій сприятливого для життєдіяльності навколишнього середовища та охорони здоров'я населення визначається: забезпеченістю ресурсами (водними, лісовими, земельними, мінерально-сировинними та ін.); якістю навколишнього середовища порівняно із санітарно-гігієнічними нормами (атмосферне повітря, стан водних об'єктів, земельних ресурсів, рекреаційні зони відпочинку); відповідністю гігієнічним та іншим нормативам, нормам, стандартам питної води та продуктів харчування; станом захищеності життя і здоров'я населення від негативного впливу антропогенної діяльності, надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та їхніх наслідків.

Зважаючи на те, що вирішення завдань забезпечення сталого розвитку держави, регіону, міста потребують певних змін і перетворень в

Цитування: Тарасевич О.В. Екологічно безпечний розвиток міста: науково-методичні та прикладні аспекти. *Економіка та право*. 2020, № 2. С. 45–54. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.02.045>

економічному (становлення ринкових умов господарювання), соціальному (підвищення якості життя населення) та екологічному (охорона та безпека довкілля) вимірах, необхідним є формування та реалізація виваженої екологічної політики за умов економічної ефективності та соціальної справедливості. До того ж європейська інтеграція економіки України, зобов'язання країни в рамках Угоди про асоціацію з ЄС та імплементації відповідних Директив ЄС у сфері охорони довкілля висувають підвищені вимоги до якісного вирішення зазначених вище завдань.

Екологічно орієнтована система міського управління передбачає регулювання впливу суб'єктів господарювання на навколишнє середовище для захисту інтересів населення у разі одночасного забезпечення сталого та збалансованого розвитку території. Забезпечення екологічної безпеки — це комплекс заходів, спрямований на виключення загрози нанесення шкоди довкіллю та усунення можливості заподіяння шкоди людині в результаті несприятливої зміни її стану, який здійснюється на місцевому рівні. Обґрунтування заходів потребує використання організаційних, економічних і правових підходів до підтримки екологічної безпеки міста на підставі ухвалення та реалізації відповідних рішень. Ухвалення рішень потребує наявності відповідного науково-методичного забезпечення та прикладного апробування. Тому актуальним завданням постає вивчення розробок вітчизняних і зарубіжних учених, практиків щодо розвитку екологічно безпечного міста та визначення напрямів його подальшого використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняними і зарубіжними дослідниками зроблено значний внесок у розробку проблем охорони довкілля та підтримки екологічної безпеки території взагалі та міста зокрема. Серед розробок останнього десятиріччя слід зазначити колективні монографії «Екологічна безпека територій» [1], «Екологічна і природно-техногенна безпека України в регіональному вимірі» [2], «Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем» [3], а також роботи М. Абрамчук, Л. Гришиної, Д. Гулевець, С. Доценко, Л. Дромашко, І. Кобушко, Я. Мовчан, О. Рибалової [4—6] та ін. Аналіз вітчизняних розробок з цієї проблеми свідчить, що на сьогодні українськими вчени-

ми приділяється значна увага визначенню закономірностей раціонального природокористування, сталого та екологічно безпечного розвитку території, оцінці впливу на ці процеси відповідних економічних та правових умов і чинників, розробці заходів щодо вирішення міських екологічних проблем, пов'язаних із забрудненням повітря, води, ґрунту, використанням нетрадиційних джерел енергії, розбудовою зон відпочинку та поводженням з побутовими і виробничими відходами.

Що стосується зарубіжних дослідників проблем управління екологічною безпекою міста, то потрібно зазначити роботи С. Бобилева, Д. Гіббса, О. Земскової, І. Кустишевої, С. Ніконорова, К. Папенова, Б. Порфир'єва, Й. Сонга [7—11] та ін. Огляд зарубіжних джерел у контексті обраної наукової тематики допомагає зробити висновок про те, що в них містяться пропозиції щодо вирішення проблем сталого розвитку та управління екологічною безпекою на рівні міста, які не враховують особливостей міського розвитку та місцевого самоврядування в Україні, що потребує адаптування зазначеного досвіду до вітчизняних умов формування та розвитку екологічно безпечного міста. Спираючись та узагальнюювальні перелічені дослідження, а також розробки Н. Гавадзина, А. Даванкова, Л. Ємець, А. Журавльова, О. Кононенко, Г. Косаревої, А. Кочерова, В. Красняк, О. Лотуш, І. Патоки, Т. Ступицької, О. Чигріна, Д. Якушева [12—20] та ін., сформулюємо власний підхід до обґрунтування теоретико-методичних засад і розробки практичних рекомендації щодо екологобезпечного розвитку міста.

Метою статті є визначення напрямів дослідження щодо вирішення проблем розвитку екологічно безпечного міста на підставі аналізу наявних науково-методичних і прикладних підходів.

Результати дослідження. Потрібно погодитись із твердженням О. Кононенко [15] про те, що «міське середовище» є генератором виникнення значної кількості екологічних проблем в Україні. Особливо це стосується промислово-розвинутих міст (Кривий Ріг, Запоріжжя, Маріуполь) і мегаполісів (Київ, Дніпро, Львів, Харків), де спостерігається висока забрудненість повітря, не зважаючи на те, що в них вже протягом тривалого часу працюють переважно підприємства сфери послуг, що по-

винно було б забезпечувати «позитивну динаміку щодо екологічного стану» [15, с. 22]. Однак у зазначених містах екологічні проблеми вирішуються достатньо повільно, а «показники енергоефективності, викидів парникових газів та накопичення твердих побутових відходів залишаються незмінними». Звідси автор робить висновок, що це є результатом відсутності «системної державної і міської політики в даному напрямі та економічних стимулів для розвитку зеленої економіки в містах» [15, с. 23]. Тому, спираючись на зарубіжний досвід, О. Кононенко визначає «основні складові еколого орієнтованого розвитку міста:

- розвиток відновлювальної енергетики в межах міста, а саме вітрової, сонячної, геотермальної тощо, залежно від природних умов території;

- будівництво енергоефективних будинків, що споживають мінімум електричної та теплової енергії;

- скорочення потреби в автомобільному транспорті за рахунок оптимального планування території, розвитку велосипедного транспорту, а також чіткої роботи громадського транспорту у місті;

- забезпечення високої частки зелених зон на території міст та стійкості природних систем і біорізноманіття в їхніх межах;

- мінімізація утворення твердих побутових відходів, забезпечення їхнього сортування та максимально глибокої переробки» [15, с. 23].

Вирішення цих завдань неможливо без забезпечення збалансованого функціонування соціо-еколого-економічної системи території. про яке йдеться у дослідженні А. Даванкова, Г. Косаревої та А. Кочерова [13]. Вони розглядають завдання економічної, соціальної та екологічної сфери та визначають, що в економічній сфері підвищення ефективності використання регіональних ресурсів (природних, трудових, фінансових тощо) та досягнення економічної ефективності відповідає конкурентоспроможному вектору розвитку національної економіки. У соціальній сфері – це досягнення соціальної справедливості в розподілі суспільних благ, оптимізація особистого споживання на основі принципу розумної достатності. В екологічній сфері завдання полягає у збереженні середовища проживання, розширенні відтворення відновлюваних ресурсів біосфери, а також розвитку альтерна-

тивних технологій виробництва. Територіальний аспект включає пом'якшення просторових диспропорцій розвитку між центрами та регіонами, наукове обґрунтування спеціальних режимів розвитку територій. Далі вони перелічують найперспективніші та надійні інструменти та методи проектування збалансованого соціо-еколого-екологічного функціонування, включаючи комплекс теоретичних компонентів науково-методичних основ збалансованого розвитку; територіальні цільові комплексні програми екологічної безпеки; соціологічні технології для територій, що знаходяться безпосередньо близько до еколого-небезпечних об'єктів. До комплексу теоретичних компонентів науково-методичних основ, що відображають сутність проектування збалансованого розвитку, віднесено також властивості системи, методи дослідження, матриця пріоритетів розвитку, система показників (індикаторів) збалансованості, моделі виходу системи на траєкторію сталого розвитку, інструменти і механізми [13, с. 515].

Використання системного підходу до вирішення територіальних соціо-еколого-економічних проблем має особливості, які передбачають:

- структурування території, що дає змогу уявити її у вигляді ієрархічної сукупності соціальних, екологічних і економічних підсистем;

- виявлення проблем, які перешкоджають розвитку території, і побудову моделі управління з використанням принципу зворотного зв'язку;

- внесення змін до реальної системи управління соціо-еколого-економічним функціонуванням території до вимог побудованої моделі.

Звертаючись до вирішення завдань в екологічній сфері, автори зазначають, що головна мета підсистеми екологічної безпеки полягає у формуванні економічного механізму реалізації законодавства, який забезпечив би на кожній конкретній території, з урахуванням її своєрідності, створення умов для активізації інвестиційного процесу, спрямованого на вирішення екологічних проблем; збереження біосферної рівноваги, генетичного потенціалу та ландшафтного різноманіття території; раціональне використання природно-ресурсного потенціалу; можливість структурної перебудови господарського комплексу на принципах екологізації [13, с. 521].

Рис. 1. Основні етапи розробки екологічної політики
Складено за даними [16, с. 214].

Зазначені напрями є невід’ємною складовою екологічної політики в контексті сталого розвитку території, що розглянуто Д. Якушевим [20]. Він зазначає, що основу екологічної політики території складають наявність відповідних умов, нормативно-правова база та екологічна культура, дотримання складових класичного процесу стратегічного планування, включаючи розробку та впровадження інновацій, а також узгодження з іншими складовими сталого розвитку [20, с. 127–128]. Далі автор констатує, що «не існує єдиного рецепту такого розвитку, бо кожна територія є унікальною, як і здатність реалізовувати екологічні проєкти та програми». Автор наполягає на необхідності стратегічної екологічної оцінки, що передбачає аналіз екологічних наслідків запропонованих планів, програм та інших стратегічних дій та використання результатів аналізу при ухваленні рішень та звертає увагу на накопичений у країнах ЄС досвід стратегічно екологічної оцінки, що регулюється Директивою 2001/42/ЄС «Про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище». «Метою стратегічної екологічної оцінки є забезпечення врахування екологічних аспектів під час ухвалення стратегічних рішень для підтримки екологічно розвитку.

Процеси проведення стратегічної екологічної оцінки вимагають запровадження інноваційних підходів як на рівні формування політики, так і на рівні реалізації стратегій, програм і проєктів, зокрема під час ухвалення стратегічних рішень. Результати проведення стратегічної екологічної оцінки сприяють «міжсекторальному втручання» та зменшенню негативних наслідків, своєчасним інституційним коригуванням стратегій, програм та проєктів, запровадженню інновацій у планах та процедурах» [20, с. 130]. Таким чином, використання результатів стратегічної екологічної оцінки сприятиме підвищенню адекватності рішень, спрямованих на розробку реалізацію екологічної політики як невід’ємної стратегії сталого розвитку території.

Розробкою та реалізацією екологічної політики на рівні міста зазвичай займаються зацікавлені сторони: місцеві органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації. Тому О. Лотуш зазначає, що «муніципальна екологічна політика і відповідна їй екологічна програма муніципалітету є системоутворчими складовими системи муніципального екологічного менеджменту» [16, с. 212]. Основні етапи розробки екологічної політики представлено на схемі (рис.1).

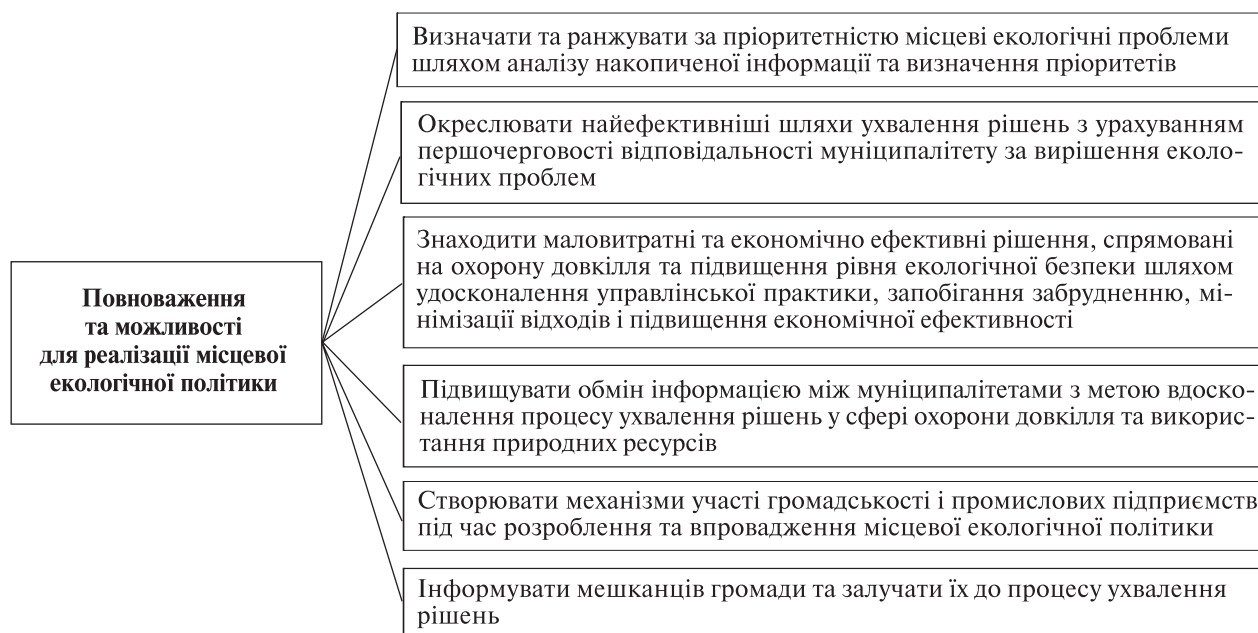

Рис. 2. Повноваження та можливості для реалізації місцевої екологічної політики
Складено за даними [17, с. 925].

О. Лотуш також підкреслює, що «дотримання послідовності етапів процесу розроблення екологічної політики муніципалітету забезпечить її реалістичність, дієвість та ефективність і дасть змогу встановити правильні напрями і принципи природоохоронної діяльності муніципалітет» [16, с. 215].

І. Патока у роботі «Економічні механізми формування місцевої екологічної політики та напрями її реалізації в умовах реформування владних повноважень в Україні» також зазначає, що «від діяльності органів місцевої влади, переходу від планів і програм соціально-економічного характеру до комплексних програм сталого розвитку залежить зміна ставлення до охорони довкілля не як до другорядної сфери, а як до ключового чинника розвитку місцевості» [17, с. 925].

За дослідженнями І. Патоки, місцева екологічна політика повинна мати повноваження і можливості для їх реалізації, представлені на рис. 2. Тому, на думку автора, необхідно модернізувати та вдосконалити систему управління у сфері місцевої екологічної політики; створити систему регулювання у цій сфері, що охоплює ринкові механізми та підходи, а також механізми державно-корпоративних відносин; забезпечити координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, гро-

мадських організацій щодо розв'язання проблем екологічної безпеки на місцевому рівні [17, с. 926].

Вирішенню зазначених завдань сприятиме дотримання адміністративно-правових засад діяльності органів міського управління в екологічній сфері, про що йдеться у роботі Л. Ємець [14].

Автор зазначає, що «структура, правовий статус і повноваження органів місцевого самоврядування щодо забезпечення охорони навколишнього природного середовища та здійснення інших заходів в екологічній сфері свідчать про наявність відповідного адміністративно-правового механізму здійснення такої діяльності. Це пояснюється, з одного боку, тим, що органи місцевого самоврядування приймають рішення щодо забезпечення екологічної безпеки відповідного адміністративного утворення (представницькі повноваження), а з другого, — повинні забезпечити належне їх виконання (виконавчі повноваження)» [14, с. 216]. Основним завданням органів місцевого самоврядування у сфері екологічної безпеки є «забезпечення в межах власної компетенції та в інтересах населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці такого стану навколишнього природного середовища, за якого попереджається погіршення екологічної обстановки та ви-

Рис. 3. Управління реалізацією екологічних проектів: система принципів, підходів, методів та управлінських технологій
Складено за даними [12, с.111].

никнення небезпеки для здоров'я людей». З цього, «з метою забезпечення екологічної безпеки відповідними нормами законів і підзаконних актів, у тому числі адміністративно-правових, по-перше, встановлена система прийняття та реалізації рішень щодо забезпечення екологічної безпеки органами місцевого самоврядування, по-друге, створена система виконавчих комітетів органів місцевого самоврядування, що складається із самих виконкомів та їх апаратів, у складі яких діють спеціально уповноважені підрозділи з реалізації екологічної політики на закріпленій території відповідальності органу самоврядування. Постійні комісії місцевих рад готують до затвердження програми з питань охорони навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки, здійснюють інші представницькі повноваження. Виконавчі комітети та їх структурні підрозділи забезпечують реалізацію та контроль за виконанням цих програм, тобто мають компетенцію, яка встановлюється, здебільшого, адміністративно-правовими нормами» [14, с. 217].

З цим погоджується І. Патока та пропонує органам місцевої влади «забезпечити наукову підтримку розв'язання екологічних проблем на місцевому рівні шляхом проведення наукових досліджень, упровадження новітніх наукових розробок з метою сприяння вирішенню соціально-економічних та інших проблем передусім в аспекті ресурсо- та енергозбереження, а також створення інформаційних систем для проведення екологічного моніторингу території» [17, с. 927].

Зазначені завдання мають прикладний характер та пов'язані з використанням інструментів екопроекування, екоінвестицій і екопідприємництва. Як зазначає Н. Гавадзин [12], основними аспектами у процесі управління реалізацією екологічних проектів має бути система принципів, підходів, методів та управлінських технологій (рис. 3). Реалізація проектів нерозривно пов'язана з екологічним інвестуванням.

О. Чигрін та В. Красняк [19] систематизують екологічні інвестиції за такими характеристиками: завданнями, напрямками (об'ек-

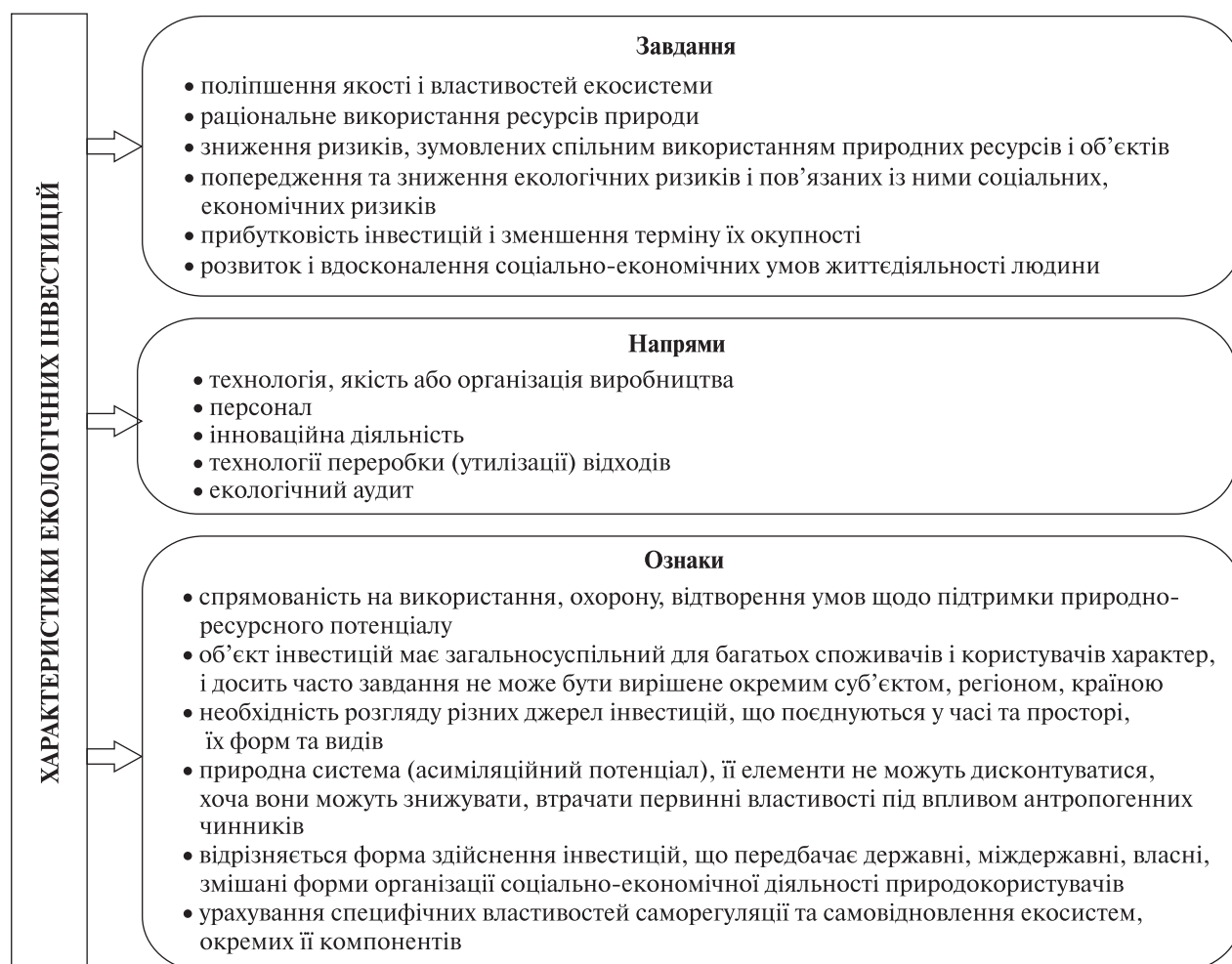

Рис. 4. Екологічні інвестиції: завдання, напрями, ознаки

тами) інвестування, ознаками, зміст яких розкрито на рис. 4. Вони також роблять висновок про роль екологічного підприємництва та необхідність мотивації його розвитку.

Т. Ступицька та А. Журавльов [18] зазначають, що основними типами екологічного підприємництва у даний час слід вважати: формування та впровадження програмних засобів на захист навколишнього середовища, які використовуються з метою державного управління та звітності; екологічне аудитування виробництв підприємств-природокористувачів і суб'єктів підприємництва; монтаж і застосування природоохоронного устаткування, засобів вимірювань і контролю екологічних параметрів виробництв і транспортних засобів; оцінку екологічної безпеки матеріалів, речовин, технологій, обладнання, промислових виробництв та промислових об'єктів; торгівлю квотами (дозволами) на викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря; обмін держав-

них боргів на проведення природоохоронної діяльності (кредитор списує частину боргів боржника в обмін на його зобов'язання направити відповідні кошти для здійснення природоохоронних заходів), а також поведження із зоологічними і ботанічними колекціями та біологічними об'єктами (утримання, реалізація, обмін, зберігання, пересилання, вивезення за кордон та увезення в країну).

Автори підкреслюють, що зв'язок підприємництва та інновацій формує конкурентні переваги екологічно орієнтованих підприємств у разі виходу на наявні та нові ринки. З упровадженням у виробництво екологічних інновацій, які забезпечують мінімізацію впливу на кожній стадії життєвого циклу, пріоритетними стають попереджувальні заходи. Ефективність екопідприємництва пов'язана з швидким реагуванням на потреби суспільства, що найбільшою мірою властиве для підприємств малого бізнесу, що потребує стимулювальних за-

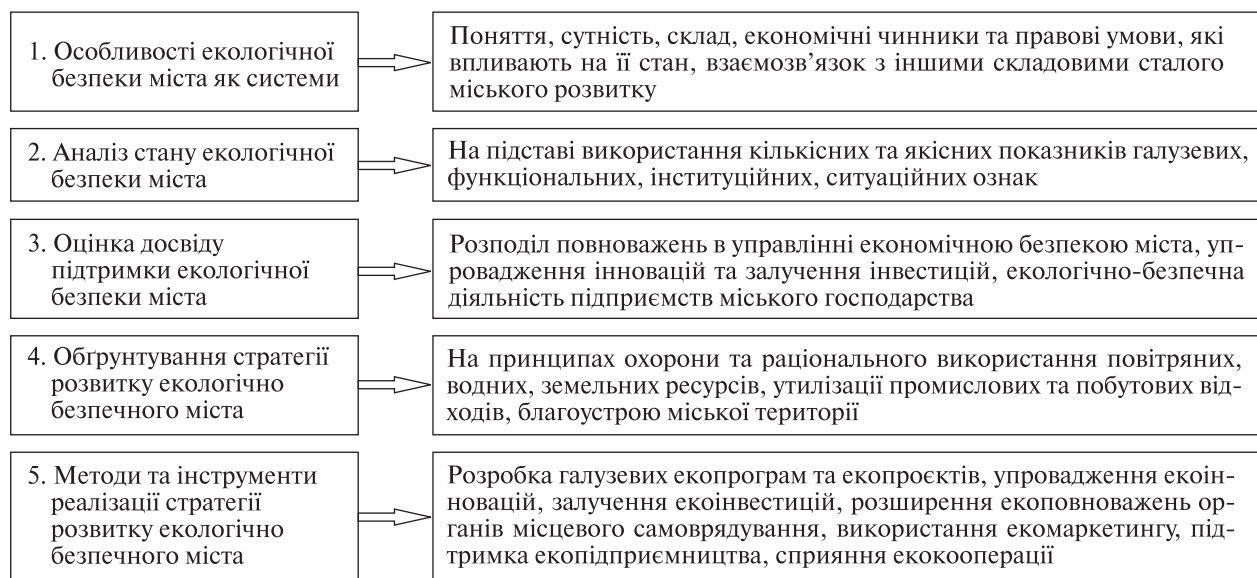

Рис. 5. Комплексний підхід до обґрунтування теоретико-методичних засад і розробки практичних рекомендацій щодо екологобезпечного розвитку міста

ходів до господарювання представників малого підприємництва у зазначеній сфері [18, с. 63].

Таким чином, можна запропонувати комплексний підхід до обґрунтування теоретико-методичних засад та розробки практичних рекомендацій щодо екологобезпечного розвитку міста. Підхід охоплює п'ять етапів, зміст яких надано на рис. 5.

Використання зазначеного комплексного підходу сприятиме розширенню методичної бази розвитку управління безпекою довкілля міста, створить умови подолання екологічних проблем та сприятиме виконанню завдань сталого розвитку міста й підвищенню якості життя його населення.

Висновки. Аналіз розглянутих науково-методичних та прикладних аспектів розвитку екологічно безпечного міста дає змогу рекомендувати їх для формування та ухвалення рішень щодо управління системою екологічної безпеки міста, спрямованих як на розв'язання проблем сталого функціонування території у соціо-еколого-економічному вимірі, так і проблем запобігання та протидії чинникам небезпеки довкілля на підставі розробки міської екологічної політики (стратегії) та механізмів її реалізації. Завдання сталого функ-

ціонування території та напрями міської екологічної політики (стратегії) визначаються органами місцевого самоврядування в рамках власної компетенції та з урахуванням відповідного адміністративно-правового механізму на підставі узгодження з державними та регіональними стратегіями екологічної безпеки. Декомпозиція завдань і напрямів втілюється у відповідні програми сталого міського розвитку, спрямовані на досягнення економічного зростання, соціального консенсусу та підтримку екологічної безпеки. Інструментами реалізації екологічної складової розроблених програм виступають: екологічне проектування, екологічне інвестування та екологічне підприємство. Під час їх використання враховуються завдання, напрями та ознаки проектів, принципи, методи управління та управлінські технології інвестування, розмір суб'єктів господарювання та масштаб виробництва.

Вивчення та узагальнення галузевих особливостей системи екологічної безпеки міста, пов'язаних з охороною та раціональним використанням повітряних, водних, земельних ресурсів, утилізацією промислових і побутових відходів, благоустроєм міської території, екологічним туризмом, потребує подальших досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Адаменко О.М., Адаменко Я.О., Архипова Л.М. та ін. Екологічна безпека територій. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2014. 444 с.

2. Хвесик М.А., Степаненко А.В., Обиход Г.О. та ін. Екологічна і природно-техногенна безпека України в регіональному вимірі. ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». Київ, 2014. 340 с.
3. Домбровська С.М., Коврегін В.В., Помаза-Пономаренко А.Л., Коленов О.М. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем. Харків: НУЦЗУ, 2017. 244 с.
4. Дромашко Л., Доценко С., Гришина Л. Екологічна складова соціально-економічного розвитку міста. *Економіст*. 2012. № 6. С. 37–39.
5. Мовчан Я.І., Рибалова О.В., Гулевець Д.В. Оцінка екологічного ризику погіршення сучасного стану урбанізованих територій. *Східно-Європейський журнал передових технологій*. 2013. Том 3. № 19 (63). С. 37–41.
6. Абрамчук М.Ю., Кобушко І.М. Система управління забезпеченням екологічної безпеки: організаційні, економічні та фінансові аспекти. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2015. № 1 (4). С. 127–133.
7. Gibbs D. *Urban Sustainability and Economic Development*. New York: McMillan, 2007. 331 p.
8. Kustysheva I. Consideration of Environmental Factors in Planning and Development of Urban Areas. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. 2017. <https://doi.org/10.1088/1757-899X/262/1/012166>
9. Song Y. Ecological city and urban sustainable development. *Procedia Engineering*. 2011. Vol. 21. P. 142–146.
10. Бобылев С.Н., Порфирьев Б.Н. Устойчивое развитие крупнейших городов и мегаполисов: фактор экосистемных услуг. *Вестник Московского университета. Серия Экономика*. 2016. № 6. С. 3–21.
11. Папенков К.В., Никоноров С.В., Земскова О.В. Социо-эколого-экономические проблемы крупных мегаполисов. *Проблемы прогнозирования*. 2015. № 5. С. 119–126.
12. Гавадзин Н.О. Аспекти управління реалізацією екологічних проектів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2015. Вип. 1 (45). Т. 1. С. 110–112.
13. Даванков А.Ю., Косарева Г.А., Кочеров А.В. Повышение надежности механизма проектирования сбалансированного развития территориальной социо-эколого-экономической системы. *Региональная экономика: теория и практика*. 2017. Т. 15. № 3. С. 511–524.
14. Ємець Л.О. Адміністративно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування щодо забезпечення екологічної безпеки держави. *Вісник ХНУВС*. 2017. № 2 (77). С. 127–137.
15. Кононенко О.П. Екологоорієнтований розвиток міст: теоретичні підходи та досвід формування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Географія*. 2014. Вип. 1. С. 22–25.
16. Лотуш О.П. Основні етапи розробки екологічної політики як складова системи муніципального екологічного менеджменту. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3. Т. 1. С. 211–217.
17. Патока І.В. Економічні механізми формування місцевої екологічної політики та напрями її реалізації в умовах реформування владних повноважень в Україні. *Економіка та суспільство*. 2017. № 13. С. 923–929. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/156.pdf (дата звернення: 04.04.2020).
18. Ступицкая Т.В., Журавлев А.Ю. Экологическое предпринимательство. *Проблемы современной экономики*. 2014. № 8. С. 61–65.
19. Чигрін О.Ю., Красняк В.С. Теоретико-прикладні аспекти розвитку екологічного інвестування в Україні. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2015. № 3. С. 226–234.
20. Якушев Д.В. Екологічна політика: стратегічне управління сталим розвитком території. *Політик*. 2017. Вип. 5. С. 127–130.

Надійшла 20.04.2020

REFERENCES

1. Adamenko O.M., Adamenko Ya.O., Arkhypova L.M. та ін. *Ekolohichna bezpeka terytorii*. Ivano-Frankivsk: Suprun V.P., 2014. 444 p. [in Ukrainian].
2. Khvesyk M.A., Stepanenko A.V., Obykhod H.O. та ін. *Ekolohichna i pryrodno-tekhnohenna bezpeka Ukrainy v rehionalnomu vymiri*. DU "Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy". Kyiv, 2014. 340 p. [in Ukrainian].
3. Dombrovska S.M., Kovrehin V.V., Pomaza-Ponomarenko A.L., Kolienov O.M. *Derzhavne upravlinnia u sferi bezpeky sotsialno-ekoloho-ekonomichnykh system*. Kharkov: NUTsZU, 2017. 244 p. [in Ukrainian].
4. Dromashko L., Dotsenko S., Hryshyna L. *Ekolohichna skladova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku mista*. *Ekonomist*. 2012. No. 6. P. 37-39 [in Ukrainian].
5. Movchan Ya.I., Rybalova O.V., Hulevets D.V. *Otsinka ekolohichnoho ryzyku pohirshennia suchasnoho stanu urbanizovanykh terytorii*. *Skhidno-Yevropeyskyi zhurnal peredovykh tekhnolohii*. 2013. Vol. 3. No. 19 (63). P. 37-41 [in Ukrainian].
6. Abramchuk M.Iu., Kobushko I.M. *Systema upravlinnia zabezpechenniam ekolohichnoi bezpeky: orhanizatsiini, ekonomichni ta finansovi aspekty*. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Ekonomichni nauky*. 2015. No. 1 (4). P. 127-133 [in Ukrainian].
7. Gibbs D. *Urban Sustainability and Economic Development*. New York: McMillan, 2007. 331 p.
8. Kustysheva I. Consideration of Environmental Factors in Planning and Development of Urban Areas. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. 2017. <https://doi.org/10.1088/1757-899X/262/1/012166>

9. Song Y. Ecological city and urban sustainable development. *Procedia Engineering*. 2011. Vol. 21. P. 142-146.
10. Bobylev S.N., Porfir'ev B.N. Ustojchivoe razvitie krupnejshih gorodov i megapolisov: faktor jekosistemnyh uslug. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Serija Jekonomika*. 2016. No. 6. P. 3-21 [in Russian].
11. Papenov K.V., Nikonorov S.V., Zemskova O.V. Socio-jekologo-jekonomicheskie problemy krupnyh megapolisov. *Problemy prognozirovanija*. 2015. No. 5. P. 119-126 [in Russian].
12. Havadzyn N.O. Aspekty upravlinnia realizatsieiu ekolohichnykh proektiv. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Ekonomika*. 2015. Iss. 1 (45). Vol. 1. P. 110-112 [in Ukrainian].
13. Davankov A.Ju., Kosareva G.A., Kocherov A.V. Povyshenie nadezhnosti mehanizma proektirovanija sbalansirovannogo razvitija territorial'noj socio-jekologo-jekonomicheskoy sistemy. *Regional'naja jekonomika: teorija i praktika*. 2017. Vol. 15. No. 3. P. 511-524 [in Russian].
14. Yemets L.O. Administratyvno-pravovi zasady diialnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia shchodo zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky derzhavy. *Visnyk KhNUVS*. 2017. No. 2 (77). P. 127-137 [in Ukrainian].
15. Kononenko O.P. Ekolohoorientovanyi rozvytok mist: teoretychni pidkhody ta dosvid formuvannia. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii Heohrafiia*. 2014. Iss. 1. P. 22-25 [in Ukrainian].
16. Lotush O.P. Osnovni etapy rozrobky ekolohichnoi polityky yak skladova systemy munitsypalnoho ekolohichnoho menedzhmentu. *Marketynh i menedzhment innovatsii*. 2011. No. 3. Vol. 1. P. 211-217 [in Ukrainian].
17. Patoka I.V. Ekonomichni mekhanizmy formuvannia mistsevoi ekolohichnoi polityky ta napriamy yii realizatsii v umovakh reformuvannia vladnykh povnovazhen v Ukraini. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2017. No. 13. P. 923-929. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/156.pdf [in Ukrainian].
18. Stupickaja T.V., Zhuravlev A.Ju. Jekologicheskoe predprinimatel'stvo. *Problemy sovremennoj jekonomiki*. 2014. No. 8. P. 61-65 [in Russian].
19. Chyhrin O.Iu. Krasniak V.S. Teoretyko-prykladni aspekty rozvytku ekolohichnoho investuvannia v Ukrainy. *Marketynh i menedzhment innovatsii*. 2015. No. 3. P. 226-234 [in Ukrainian].
20. Yakushev D.V. Ekolohichna polityka: stratehichne upravlinnia stalym rozvytkom terytorii. *Politykus*. 2017. Iss. 5. P. 127-130 [in Ukrainian].

Received 20.04.2020

O.V. Tarasevych

State Organization "V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine", Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6016-3608

ENVIRONMENTALLY SAFE CITY DEVELOPMENT: SCIENTIFIC-METHODICAL AND APPLIED ASPECTS

The article is devoted to the definition of directions of solving the problems of ecologically safe development of the city based on the results of the analysis of the existing scientific-methodical and applied approaches. The role of ecological safety as an integral part of sustainable development of the city is considered; conditions for balanced functioning of the socio-ecological-economic system of the territory; the process of forming the city's environmental policy; the role of local governments in the development of the city's environmental safety strategy (taking into account their own powers and compliance with administrative and legal norms) and mechanisms for its implementation using the tools of eco-design, eco-investment and eco-entrepreneurship.

As a result, it was concluded that the scientific and methodological aspects of environmentally friendly urban development require the use of general scientific and special research methods. Of particular note is the approach, which is based on the close relationship between internal and external factors; uncertainty and variability of the socio-ecological and economic environment. This requires the use of comprehensive analysis to identify internal relationships and their interactions. In addition, the study of the process of sustainable development of the city must be carried out in the unity and interaction of all its components. Applied aspects of ecologically safe development of the city consist in substantiation and acceptance of the corresponding decisions for realization of ecological policy. These solutions include the development of environmental projects (systems of principles, approaches, methods and management technologies), environmental investment (based on tasks, characteristics, areas and sources of funding), support for environmental entrepreneurship, including small businesses. The implementation of the adopted decisions seriously depends on the activity of local self-government bodies, their powers and possibilities of administrative and legal regulation in the ecological sphere.

The complex approach to substantiation of theoretical and methodical bases and development of practical recommendations on ecologically safe development of the city is offered, including revealing of features of ecological safety of the city as system, an estimation of a condition of ecological safety of the city, adaptation of domestic and foreign experience of maintenance of ecological safety of the city. its implementation.

In further research, it is necessary to pay attention to generalization of branch features of system of ecological safety of the city (including protection and rational use of air, water, land resources, utilization of industrial and household waste, improvement of the city territory, ecological tourism).

Keywords: city, ecological safety, sustainable development, ecological policy, strategy, eco-projects, eco-investments, eco-entrepreneurship.